

„Asociațiunea” la Dej.

Cuvântul de deschidere

ținut în 5/18 Septembrie 1910 la adunarea generală din Dej a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, de vice-presid. Andreiu Bârseanu.

Doamnelor și Domnilor!

Iată-ne din nou întruniți în adunare generală în numele celei mai mari și celei mai vechi din însoțirile noastre culturale, căutând să ne dăm seama de lucrările făptuite în cadrele ei timp de un an de zile, cercetând mijloacele, prin care am putea ajunge mai cu înlesnire la îndeplinirea scopurilor ei și îmbărbătându-ne unii pe alții în înțelegere frățească la lucrarea pentru întărirea și înaintarea neamului, din care facem parte.

Aproape un an de zile s-a scurs pe albia nesfârșită a vremii, de când ne-am întrunit mai pe urmă în sediul de căpetenie al Asociației noastre, încălziiți de raza amintirii primului ei președinte, a nemuritorului Archiereu Andreiu Șaguna, — un an plin de nenorociri ei mentare pentru multe părți ale țării bogat în desamăgiri în multe privințe pentru noi Români, dar pe care cu toate acestea, nu-l putem însemna cu negru, deoarece pe lângă toate năcăzurile, totuși ne-a adus și unele semne de bucurie, dovedind încă odată adevărul vorbelor bătrânești, că *aurul în joc se lămurleşte!*

În deosebi, ce privește Asociația noastră, anul acum încheiat nu se poate socoti cu totul lipsit de rod. Numărul frumos de prelegeri populare, ținute în diferite părți ale țării sub îngrijirea ei, cele câteva însoțiri economice, înființate la stăruințele ei, conferințele întocmite în centrele noastre mai de frunte, încercările de a deprinde pe cei neștiutori de carte cu scrisul și cu cetitul, expozițiile de industrie casnică, puse la cale în câteva despărțăminte, bibliotecile populare, al căror număr crește în mod destul de îmbucurător, darurile făcute pe seama Museului nostru istoric și etnografic, premiile date iciclea cu prilejul expozițiilor și pentru alte scopuri economice și culturale, frecvența tot mai mare a școalei civile de fete, întemeiată de Asociația noastră, sunt tot atâtea dovezi, că dorul de înaintare este adânc înrădăcinat în sânul poporului nostru și că, cu toate piedecile, le întâmpină în calea sa, Românii se știe strecura înainte pe drumul nesfârșit al progresului, întocmai ca un râu de munte, care întâlnind stânci năprasnice în calea sa și neputându-le sfărâma, le încun-

jură și încet-încet își face drum mai departe.

Idealul nizuințelor noastre de un lung șir de ani nu este altul, decât crearea unei culturi naționale românești, potrivit însușirilor etnice ale poporului nostru și în armonie cu nizuințele culturale ale Românilor din celelalte țări, în care soartea ne-a împărțit și o conviețuire pacinică și deamă cu celelalte neamuri din mult iubita noastră patrie.

Sau cum l-a definit cu atâta pricepere și cu atâta claritate zilele trecute unul din cei mai aleși fruntași ai noștri:

„Intăriți prin cultură și bunăstare, sub paza și în marginile legilor patriei noastre comune, în buază conviețuire cu concetățenii noștri de alt neam, dar totodată în strânsă și neîncetată legătură sufletească cu frații noștri de un sânge de sub alte stăpâniri, vrem, — mai mult — suntem ferm decisi, ca sub orice împrejurări și împotriva tuturor piedecilor firești sau meșteșugite, ce vom afla în calea noastră, să ne trăim și mai departe viața noastră românească pe aceste plaiuri și în aceste vălele îngrașate cu mult sânge românesc și rămase nouă scumpă moștenire dela moșii și strămoșii noștri! Iar în realizarea acestui ideal avem cea credință tare, pe care ne-o dă simțul puterii noastre de viață și de rezistență națională.”

Ce poate fi mai firesc ca acest ideal, ce dorință mai legitimă poate avea un popor decât de a trăi mai departe în bună înțelegere cu celelalte popoare cu însușirile, ce le-a dat Dumnezeu și căutând a desvolta tot mai mult aceste însușiri, — ca astfel să zidească și el partea sa din edificiul măreț al culturii omenești. Și cu toate acestea, câte pedeci trebuie să învingem zi de zi, ca să ne putem apropia cu un pas măcar de acest firesc și legitim ideal, cu câtă bănuială sunt privite de multe ori eforturile noastre de înaintare economică și culturală chiar din partea factorilor dela care am fi îndreptățiți să așteptăm bunăvoința și mână de ajutor.

Marele scriitor și bărbat de stat baronul Iosif Eötvös asemănase prin anii 60 la o adunare culturală a compatrioților noștri sași năzuințele de înaintare culturală ale popoarelor din patrie cu o întrecere de a urca un munte. „*Acela va fi învingător*” zise marele bărbat, „*care va ajunge mai întâiu pe culmea muntelui*”.

Deși abea scăpat din lanțurile iobăgiei și în urma vicietății timpurilor, rămas tare înapi față de celelalte neamuri conlocuitoare, poporul nostru a pornit cu toată inima

la această nobilă luptă de întrecere. Cu râvna omului dornic de a dovedi tot ce poate, el apucă cu bărbăție pe munte în sus și cine știe unde ar fi el acum, dacă nu i s'ar fi aruncat mereu buturugi în cale și dacă lupta ar fi fost dreaptă.

În loc de a fi încurajați și sprijiniți, însă, în năzuințele noastre spre crearea unei culturi naționale române, de câte ori suntem siliți din nenorocire a auzi obiecțiunile cele mai ciudate, învinuirile cele mai revoltătoare?

Până și legitimitatea idealului nostru a ajuns să ni-se discute din unele părți.

Ce?—auzim zicându-ni-se adeseori—*sunteți voi oare îndreptățiți a avea o cultură a voastră proprie în această patrie? Nu cumva năzuințele voastre culturale stau în contradicție cu interesele patriei comune? Și chiar dacă ați avea dreptul la o cultură națională, sunteți voi în stare a crea o asemenea cultură? Produș-ați voi ceva de valoare în această privință până acum, ca se puteți avea vre-o nădejde în îndeplinirea așteptărilor voastre?*

Iată atâtea întrebări care ni-se pun aproape în fiecare zi și cu al căror răspuns merită să ne ocupăm câteva clipe, dacă nu spre lămurirea altora, cel puțin pentru o mai bună înțelegere din partea noastră.

Dreptul de a aspira la o cultură națională proprie, este unul dintre drepturile naturale cele mai de căpetenie ale unui popor. El se poate asemăna cu dreptul individului la viață, la partea sa de aer și de lumină. Și precum individual, amenințat în existența sa, are dreptul a se apăra din toate puterile sale, dând din mâini și din picioare, tot astfel un popor, a cărui viață culturală este atăcată, e îndreptățit a folosi toate mijloacele ce-i stau la îndemână pentru apărarea criteriilor acestei vieți, a linbei sale strămoșești, a tradițiilor și a obiceiurilor sale, a portului, cântecelor și jocurilor, a religiei și a literaturii naționale.

A nu recunoaște acest drept, ar însemna a proclama ca principiu războiul de exterminare între oameni. A da pe cel mai slab pradă celui mai puternic, a pune pe tron tirania, a aduce pe om iarăși la starea fiarelor sălbatice. Și tocmai pentru a feri societatea omenească de asemenea situații primejdioase, statele organizate din timpurile mai nouă, compuse din mai multe naționalități au adus legi potrivite, prin cari se asigură fiecărui popor dreptul la viață sufletească proprie, con-

form însușirilor și dispozițiilor sale moștenite din moși, din strămoși.

Acolo, unde aceste legi se respectă, popoarele se simt fericite și statul înaintază văzând cu ochii; îndată-ce însă volnicia se ridică peste legi, amenințând dreptul altora la viață sufletească, bunăînțelegere dintre cetățeni dispăre spre răul totalității.

Dar năzuința fiecărui popor la crearea unei culturi naționale nu este numai un drept ci în acelaș timp este și o datorință.

Dacă este adevărat, că menirea omului pe pământ este progresul, fiind dator fiecare individ a face un pas mai departe decât părinții sei, tot astfel și menirea popoarelor nu poate fi alta decât progresul, având fiecare din ele datoria a-și perfecționa însușirile sale caracteristice și astfel a contribui la înaintarea obștească a omenimei, sau cu alte cuvinte: a promova cultura generală prin desăvârșirea culturai sale naționale.

Năzuința aceasta generală a popoarelor spre dezvoltarea culturai naționale o pretinde însăși legea progresului omenimei, care nu suferă nici o stavilă, și adeseori observăm, că chiar și popoarele cele mai apăsate politicește dau semne de o puternică viață culturală, așa încât nu există putere omenească, care să le poată zădărnici sborul lor spre înaintare. Astfel poporul Polon, deși șters de pe harta Europei politicește și împărțit la 3 mari împărății, totuși a produs în timpurile mai noue pe un Mickiewicz și pe un Kraszewski, pe un Słowacki și pe un Sienkiewicz, ca să nu vorbesc decât numai despre scriitori.

Supunându-se acestei legi a progresului și urmând esemplul popoarelor mai înaintate, poporul nostru din această patrie, ajuns la conștiența de sine, de asemenea se năzuie a-și crea o cultură națională, studiindu-și și prețuindu-și tot mai mult limba strămoșească, cercetându și trecutul său, observându și datinele și obiceiurile și peste tot căutând: „Să-și lumineze mintea cu învățăturile” după îndemnul dascălului de odinioară dela Arad, Dimitrie Ci-chindeal.

Vătămata oare poporul nostru, urmând astfel, cât de puțin interesele altor neamuri, sau numai și-a făcut datoria cătră sine însuși? Atins-a el, cât de cât, prin cultivarea însușirilor sale caracteristice și prin năzuințele sale de înaintare economică, interesele patriei comune sau, dimpotrivă a contribuit și contribuie la întărirea ei? Răspunsul la aceste

intrebări, cred, că reese de sine pentru fiecare om nepreocupat.

Lucrarea noastră pentru înaintarea culturală în sens național nu este o acțiune agresivă, ci dimpotrivă o acțiune de conservare proprie în cel mai strict înțeles al cuvântului, iar din punct de vedere al totalității cetățenilor, ea nu poate fi privită decât ca salutară, având în vedere că binele totalității se razimă pe binele părților constitutive.

Lucrând pentru înaintarea culturală și economică a poporului nostru, noi lucrăm pentru binele patriei întregi și astfel am avea tot dreptul să așteptăm, ca lucrarea noastră să fie prețuită după cuviință și sprijinită în loc de a fi privită cu ochi răi și stânjenită.

În toată acțiunea noastră culturală și economică, devisa noastră a fost și este: „Popcare fericite în patrie fericită” — o dorință nutrită adânc în pepturile noastre, a cărei împlinire am voi să urmeze cât de curând.

Se pune însă mai departe — cum am văzut — întrebarea, dacă avem în noi puterea de a crea o cultură națională și dacă am dat dovezi în această privință până acum, dovezi care să ne îndreptățiască a hrăni carecare nădejde pentru viitor?

Spre a putea răspunde la această întrebare n'avem decât să aruncăm o privire, oricât de fugitivă, asupra trecutului sbuciumat al neamului, din care facem parte.

Serbările culturale dela Dej.

— Raportul trimisului nostru. —

Dej, 18 Sept. c.

Dejul e îmbrăcat în haină de sărbătoare. Toate stradele sunt împopulate de fețe vesele venite din apropiere și depărtări. Interesul de care este pătrunsă inteligența română față de prima noastră asociație culturală, este vădită. Advocați, preoți îmbrăcați sărbătorește, învățători și alți inteligenți, fără a se fi cunoscut până în prezent, își strâng mâinile cu căldură și dragoste frățească, și conduși de scopurile mărețe pe cari le urmărește »Asociația«, așteaptă cu nerăbdare deschiderea adunării. Își face impresia, că toată lumea românească se interesează de mersul bun al lucrurilor noastre culturale...

»FOILETONUL GAZ. TARNS.«

Baronul Vasile L. Popp.

Conferință ținută la adunarea din Dej a »Asociațiunii« de Dr. E. Dătanu.

Domnule președinte! Onorată adunare generală!

Înainte cu 42 de ani adunarea generală a »Asociațiunii« noastre se ținea tot în aceste părți ale Someșului, anume la Gherla învecinată. O mare și sărbătorească adunare fu aceea, care pentru întâia dată, s'a întrunit în numele literaturii și culturii române, în cuprinsurile modestului orașel devenit reședință de vladicie românească. Elita societății din aproape toate unghiurile țării locuite de Români se adunase acolo, în sala redutei orașenești și deosebit de solemn trebuie să fi fost momentul, când în mijlocul murmurului ce umplea sala, când frații îndepărtați se salutau unul cu altii, în felurite grupuri, strângându-și mâinile, plini de cea mai senină bucurie, se făcu lin'ște de-odată și luă cuvântul frunțașul vieții publice, Elie Măcelaru dela Mercurea, spre a propune, ca o comisiune să se aleagă și să meargă spre a invita pe președinte să deschidă adunarea.

Solia aceasta i-a fost dusă președintelui de însuși Episcopul Gherlei, Dr. Ioan Vancea de Buteasa, Metropolitul de fericită pomenire al Blajului, care era însoțit în misiunea aceasta de o aleasă gardă de qqrbați, dintre cari amintesc numai câte-

Serviciul divin.

La oarele 8 dimineața, la sunetul dulce al clopotelor celor două biserici, ce stau în apropiere una de alta, cari cu mândrie își înalță turnurile lor frumoase, aproape toți participanții pornesc rânduri rânduri spre a implora darul lui Dumnezeu asupra muncii ce o să se săvârșească.

În biserica gr. or. serviciul divin îl săvârșește protopopul I. Herman (Dej), protopopul Hango (Gherla) asistat de preoții Ales. Sigearțau (Ciceu-Poeni) și Toader Moldovan (Dragomiresci). Răspunsurile le-a dat un cor mixt sub conducerea învățătorului din loc Aug. Herman.

Public cam puțin.

În biserica gr. cat., edificiu asemenea foarte frumos ca și cea gr. ort., să îndeplinește serviciul divin cu mare solemnitate, dând răspunsurile frumosul cor mixt al Reuniunii rom. de cântări din Năsăud sub conducerea d-lui prof. A. Bena. Serviciul divin îl îndeplinește I. Vele canonic episcopesc încunjurat de preoții A. Precup vicar, Ioan Șerbac preot (Sătmar) și Toader Moldovan (Dragomiresci). Răspunsurile le-a dat un cor mixt sub conducerea învățătorului din loc Aug. Herman.

Ședința I.

S-a început la 10^{1/2} oare a. m. în sala festivă a comitatului. La masa prezidială pe lângă pres. Andreiu Bărseanu, ocupă loc d-nii: I. F. Negruțiu prof. Blaj, Dr. L. Lemenyi, G. Pletosu, Oct. Teslăuan, N. Ivan, G. Precup, Teodor Mihali, Ioan Vățășan.

De față pe lângă o frumoasă cunună de dame alese, soțiile și ficele frunțașilor noștri români și un mare număr de domni, asemenea și galeriile gemeau de mulțimea poporului nostru doritor de lumină.

Dintre zările române sunt reprezentate »Tribuna« (I. I. Scheopul), »Unirea« (Dr. Ioan Rațiu), »Gazeta de Duminecă« (I. P. Lazar), »Drapelul« (Dr. V. Branisce), »Gazeta Transilvaniei« (T. A. Bogdan), »Lupta« (D. Birău).

Ședința se deschide prin solemnul discurs rostit de v.-președ. Andreiu Bărseanu (pe care îl alătur) între vii și îndelungate aplause la adresa președintelui.

La cuvântul d-lui Teodor Mihali deputat și preș. al club. nat. — Vorbind despre trănicia și alipirea Românilui la limba, portul și datinele sale, apretiază însemnata prelegerilor populare, cari revarsă numai binecuvântare asupra poporului nostru doritor de înaintare, salută în numele Românilor din loc și jur comitetul »Asociațiunii«. Oratorul e foarte viu aplaudat. Discursul avântat al d-lui Dr. Mihali îl vom aduce în întregime în n.-rul de mâine.

Președ. Andreiu Bărseanu mulțamește oratorului precum și tuturor celor ce au avut bunătate a primi cu atâta căldură scumpa noastră Asociațiune, mai mulțamește comitetului și vicecomitetului comitatens.

va nume, cari astăzi ne evoacă o lume întregă de idei.

În cortelul Episcopului Vancea, trimis să invite pe președintele »Asociațiunii« la adunare, era adecă: Mihail Pavel, vicarul Maramureșului, Episcopul de binecuvântată pomenire; Alexandru Bohățel, căpitan suprem al districtului grănițesc; Iosif Pop, vice-căpitan. Grigorie Moisil, vicarul Năsăudului, protopopul Balint dela Roșia Munților și în fine, printre cei mai tineri, Dr. Victor Mihali de Apșa, profesor, Escelența Sa Metropolitul actual de la Blaj.

De așa vreme se învredniciră adunările »Asociațiunii« în primul deceniu al vieții sale, în epoca aceea de curat și sincer entuziasm, care a dat naștere acestei instituțiuni, ce încheie acuzi întâia jumătate de veac a existenței sale.

După adunarea primă de constituire și după memorabilele adunări dela Brașov, în 1862 și dela Alba-Iulia, în 1866, la cari, alături de președintele Andrei Baron de Șaguna asista și Metropolitul Blajului, Alexandru Șterca Șuluțiu, adunarea din 1868 dela Gherla, a fost una din cele mai solenne și mai înălțătoare de inimi până atunci.

Abia se întoarse deputațiunea trimisă și entusiaste aclamațiuni de »să trăiască« izbucniră, vestind, că președintele dorit sosi. Înaintând spre scaunul prezidial figura lui înaltă, sulegetă și elegantă, era sorbită din toate privirile, când după o rotire a ochilor săi de vultur salută pe cei ce au venit la aceasta »unică sărbătoare națională«, cam cu aceste cuvinte:

Dr. St. C. Pop deputat dietal, salută prin călduroase cuvinte »Asociațiunea« în numele surorii mai mici »Asociațiunea aradană«. În însuflețita-i vorbire face pe scurt istoricul desvoltării noastre culturale. E sgomotos aplaudat.

Preș. mulțamește d-nului St. C. Pop pentru salutul scumpei surori aradane.

La propunerea președintelui se decide, ca dupăce raportul general al comitetului central a fost publicat în broșură și totodată și în mai multe jurnale, raportul să se privească ca cetit și să se predele comisiunii de esaminare a raportului.

Urmează alegerea comisiunilor.

La propunerea d-nului Dr. Barbu se aleg următoarele comisiuni:

În comisiunea pentru esaminarea raportului general: d-nii Dr. Vasile Lucaci, Dr. Valer Branisce, Dr. Elie Daian, Dr. Ioan Rațiu, Dr. Ioan Vaida.

În comisiunea pentru censurarea socotelilor pe anul 1909 și a proiectului de budget pe anul 1911 d-nii: Dr. Teodor Mhali, Dr. G. Tripon, Andreiu Cosma, Florian Cocian, Iuliu Pop.

În comisiunea pentru înscrierea membrilor: Dr. Liviu Mița, Dr. Vasile Moldovan, Dr. Iosif Boca, Teodor Herman, Simeon Russo.

În comisiunea pentru candidarea președintelui, vicepreședintelui și a membrilor din comitetul central d-nii: Dr. Ștefan C. Pop, Dr. Ion Cherecheș, Dr. Gavril Buzura, Dr. Victor Onișor, Gavril Hango.

Propunerile sosite dela d-nii Ioan Mihu (Sibiu) și Ioan Corbu (Bistrița) se predau comisiunii pentru esaminarea raportului, care va raporta în ședința a doua.

Urmează valoroasa conferință a d-lui Dr. E. Daian, protopopul Clujului, despre Vasile L. Baron Pop, cu a cărei publicare începem în n.-rul de astăzi. Conferințiarul a fost viu aplaudat, iar președintele i-a exprimat călduroase mulțumiri. După conferință ședința I se ridică la oarele 12 și jumătate.

Dintre oaspeții sosiți la serbările culturale mi-am însemnat în fuga condeului pe următorii:

Ioan F. Negruț (Blaj), N. Ivan (Sibiu), Dr. Liviu Lemenyi (Sibiu), Ștef. C. Pop, deputat dietal cu d-na (Arad), Dr. Nicolae Șerban (Făgăraș), George Stanciu, protopop cu familia (Bistrița), Florian Cocian, avocat cu familia (Ceh), Dr. Victor Onișor cu doamna (Bistrița), Anton Precup, vicar (Năsăud), V. Haliță, profesor (Năsăud), Dr. Titus Babeș, avocat cu d-na (Budapesta), Dr. Căndin David, avocat (Abrud), Ioan Ciocan, deputat (Năsăud), I. Serb, protopop (Șomcuta mare), Dr. Coriolan Pop, avocat cu familia (Oradea mare), Dr. Valer Braniste (Lugoș), Dr. A. Caba, avocat (Seini), Emil Caba, s. locot. (Viena), Dr. V. Sălăgean, adv. (Sătmar), Dr. C. Barbu (Sătmar), Dr. A. Nilvan, adv. (Șomcuta mare), Dr. A. Pop (Seini), An-

dreiu Cosma, avocat cu familia, Dr. Victor Deleu, avocat, I. P. Lazar (Cehul Silvaniei), Dr. L. Gyurko, adv. (Jibou), I. Bena, preot (Pianul de sus), Nicolae Păsuță, inv. (Șicula com. Arad), Dr. Rusan, medic (Norbich), Remus Cosma (Sibiu), Dr. Ioan Rațiu, prof., Vasile Suciu, prof. (Blaj), Vichente Nemeș, preot (Sănmărtinul sărat), A. P. Bănuț, dir. art., A. Cosciuc (Sibiu), Dionisie Vaida, preot (Cițcău), Gregore Pletosu, protopop cu fam. (Năsăud), Dr. Buzura, adv., Dr. I. Olteanu, adv. (Lăpușul ung.), Iuliu Popescu (Sibiu), Dionisie Filip, cand. de adv. (Hotoan), Dr. Victor Poruțiu, Dr. Amos Frâncu, Dr. E. Dăian (Cluj), Dr. A. Hetco (Șomcuta), Dr. O. Hetco, profesor (Beiuș), G. Hango, prot. (Gherla), Iuliu Pop cu d-na (Gherla), Dr. Victor Pop, adv. (Ileanda mare), Ioan Serbu, preot cu familia (Iezip Sătmar), Iuliu Dragos, preot, Dr. Aur. Iuga, adv. (Belean), Dr. A. Egri (Oradea mare), Vasile Bungărdean (Bileag), I. Corb, not. la sedira ort. (Bistrița), I. Pop, prot. (Nușfalău), Nic. Drăgan, prof. (Năsăud) Dr. Oct. Pavelca, adv. (Belean), Dr. Gavril Trifon, adv. cu familia, Dr. Iulian Pop, adv. (Bistrița), Dr. I. Ioanovits (Belean), Dr. Vasile Lucaci, (Sisesci), Dr. D. Cuta, adv. cu fam. (Bistrița), G. Precup, prof. (Blaj), Dr. I. Muste, medic (Lăpuș) etc. etc.

Rap.

Clubul deputaților naționaliști — după cum este informată »Lupta« — în primile zile ale întrunirii Camerei va designa un membru al ei, ca să adeseze o interpelație urgentă către ministrul de interne în chestia b. stialității lor jandarmeriei.

Interpelația probabil, va fi prezentată de d-l Dr. Teodor Mihali.

Convocare. Onorații membri ai congregației comitatului Făgăraș sunt rugați a participa în număr complet la adunarea generală comitatensă, ce se va ținea Joi în 22 Septembrie n. la oarele 9 a. m.

Făgăraș, la 16 Sept. 1910.

Din încredințarea clubului comitatens:

I. Macaveiu
vicar foraneu.

Din Făgăraș ne vine știrea, că din partea fișpanului Szell s'ar fi pornit o acțiune, pentru a realiza o împăcare între elementul maghiar și cel românesc al comitatului. Se spune, că fișpanul ar fi solicitat pe cale indirectă ajutorul mai multor frunțași români în direcțiunea aceasta. Nu știm întru cât această știre corăspunde adevărului. Dacă însă este vorba de o împăcare cinstită, este de datorința frunțașilor români a formula cu toată francheța acele condiții, — și numărul acestora e

»Strălucită adunare! Frea stimați domni și frați!...

»Ați venit, Domnilor, dela leagănul »lui Corvin, peste »câmpul pânel«, peste »pratul lui Traian, din patria lui Dragoș, »dela Mureș, dela Târnavă, din Munții »pușeni, fortăreața neînvincibilă, apărată de »braț roman; ați venit, Domnilor, din toate »părțile locuite de Români, tot atâți martori ai mărimii și bravurei românești, »ați venit și v'ați adunat în locul, în a »cărui apropiere se intrunesc Someșurile, »despre a căror apă cântă poetul: că apa »lor e prea rece ca de veacuri zece! În »apropierea locurilor aceloră, unde sunt »așezate mormintele independenții și li »bertății națiunii române în Transilvania! — Ne-am adunat domnilor cu toții, ca în »sensul statutelor »Asociațiunii« să ne »consultăm despre modul înaintării în li »teratura și cultura poporului român!«

Accasta »cuvântare mđuuoasă« inspirată de o fierbinte dragoste și o nobilă mândrie națională fu intreruptă adeseori de aplause însuflețite, iar cel ce o rostia era: noul președinte al »Asociațiunii«, care acum presida mai întâi în adunările ei, era baronul Vasile L. Popp!

Ales în adunarea precedentă dela 1867, în mijlocul unui mare entuziasm desfășurat în istorica redută a Clujului, baronul Popp, vice guvernorul Ardealului, era deci după baron Andrei de Șaguna, al doilea președinte al tineriei noastre »Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român«. Și ani de-a rândul a purtat aceasta onorifică dar grea »arcină«, căreia de altfel el mai

multă strălucire i-a împrumutat dela sine, decât ar fi putut să primească dela ea.

Dintre toți președinții numai venerabilul scrutător al tainelor limbei noastre, Timoteiu Cipariu, a stat în fruntea »Asociațiunii« mai mult decât baronul Popp; și atât de mult a stăruit în tot chipul, cu pilda și cu cuvântul, prezidând însuși toate adunările generale, pentruca să înainteze și să înflorească marea cauză a »Asociațiunii«, încât istoricul oficial al lucrărilor ei, nepreocupatul Zaharie Bolu, astfel caracterizează cele trei trienii ale prezidiului său:

»Fiindcă desvoltarea unei societăți de »regulă se caracterizează prin conducătorul ei, amintim, că în cele trei perioade »trienale ale acestui prezidiu s'au făcut »diferite progrese, atât în cele materiale, »cât și în cele spirituale. — Ca un caracteristic al acestui period — zice același »istoric — însemnăm siluetele președintelui de a face productive lucrările »Asociațiunii« cu deosebire pentru cultura poporului în toate direcțiunile. Grele timpuri sunt acestea...

»Dar președintele la toate ocaziunile »îmbărbătează poporul nostru a nu sălbi »cu iubirea către Asociațiunea sa culturală, un factor atât de important pentru progres»rea lui.«

Prin urmare chiar dacă baronul L. Popp, n'ar fi avut în viață nici o mđuvrednicie, decât, că a condus 9 ani de zile, cu însuflețire și cu înțelepciune treburile »Asociațiunii«, încă ar fi fost vrednic, a memoria lui să o păstrăm cu scumpătate și să o cultivăm cu îngrijire.

Față cu această datorință ne stă

mare — cari să și asigure elementului ro-mânesc acea poziție și acea preponderanță care îi se cuvine într'un comitat eminent românesc. Nu suntem în contra unei împăcări cinștite, să ne păzim însă, ca să nu fim trași pe sfoară. Suntem convinși, că Românii făgădușeni, cari au dat dovezi atât de strălucite despre conștiința lor de Români și de cetățeni, își vor și face datorința.

>Courier European< despre grațierile din Ungaria. >Courier European< se ocupă într'un articol cu grațierile din Ungaria, făcute cu ocazia jubileului împăratului Francisc Iosif. Marea revistă amintește faptul, că dintre condamații politici naționaliști au fost grațiați numai 3, iar restul au rămas în temniță spre a-și termina pedepsile. |

Faptul acesta se atribuie relei voințe a guvernului maghiar față de naționalități.

Convenția militară. Ziarul *Matin* anunță, afirmativ din sursă acreditată, că între România și Turcia s'a încheiat o convenție militară. Dacă Turcia ar fi atacată de Bulgaria, armata română trebuie să intre în Bulgaria. Convenția s'a făcut prin intervențiunea guvernelor din Viena și Berlin. Fiind convenția secretă, probabil, că oficios se va desminti — zice *Matin*.

Știrea aceasta trebuie să o primim cu rezerve.

Turcia și tripla alianță. >N. W. Journal< relevă știrea, că s'a făcut un proiect de alianță militară — cu scop de a apăra pacea lumii — între Germania Austro-Ungaria și Turcia. Un șir de fenomene dovedește, că e așa, scrie zisul ziar. La Petersburg, Paris și Londra cunosc lucrul. De aceea s'au întâlnit în München, Iswolski, ministrul de externe al Rusiei cu ambasadorul Angliei, Sir Cartwright și cu al Franciei, Croizier.

Nemulțumirea ce a produs în Franția apropierea ce se pregătește între Germania, Austro-Ungaria și Turcia, a făcut pe Francezi să nu voiască să dea bani Turciei fără nespuse greutăți, cari încă nu s'au înălțat cu totul.

Presă belgiană ocupându-se cu întrevăderea dintre A. Hrenthal și marele vizir Hacki-pașa, în ce privește asocierea Turciei la tripla alianță, susține, că împăratul Wilhelm, a emis și aranjat acest plan.

Se zvonește, că Austria se teme să aprobe acest plan pentru a nu-și atrage dușmănia Rusiei și a Slavilor dela sud.

Impăratul Wilhelm perzistă însă în planul său și în acest scop va mai avea loc o conferință.

>Independence Belge< nu crede, că Turcia să se asocieze triplei alianțe, întâi, pentru-că Turcia nu are nici un interes să se coalizeze cu vre-un stat pentru a-și atrage dușmănia altora și al doilea, pentru-că în cazul când această alianță se va realiza, Austria își va atrage nu numai dușmănia Rusiei ci și pe cea a Italiei, care urmărește alte scopuri în Orient.

La Constantinopol Italia e considerată ca un colaborator al Rusiei, Angliei și Franciei.

O asemenea alianță a Turciei ar distruge tripla alianță.

Se pare însă, că Turcia vrea să exercite o presiune asupra Rusiei, Franciei, Angliei și Italiei spre a obține sprijin pentru rezolvirea chestiei cretane.

Externe. În ședința dela 17 l. c. a camerei din Atena s'a iscat un tumult. Mai mulți deputați s'au luat la pâruială. Restabilindu-se ordinea s'a făcut propunerea pentru a să declara camera de adunare constituantă. Prim-ministrul Dragumis a declarat în plină ședință, că dacă camera va primi această propunere, guvernul va abdică.

Dr. Eugen de Lemény.

Iarăși stăm în fața unei groape deschise, gata să cuprindă în ea rămășițele pământestii ale unui muncitor neobosit, ale unui Român cinștit și vrednic, care întreaga sa viață a închinat-o binelui familiei și neamului său.

Eri, târziu seara, am primit trista veste despre moartea subită a inimosului nostru avocat Român din Brașov, Dr. Eugen de Lemény. Alaltăeri seara încă sănătos și plin de viață discutând și glumind în cercul prietenilor săi numeroși și a familiei sale, — coasa nemiloasă a morții îl curmat erii spre seară subit frul vieții. Sufletul lui învăpăiat de dragoste nețărnută față de neamul său, inima lui nobilă și mîloasă — a încetat deodată a bate și puternicul ștejar s'a prăbușit la pământ, lăsând în doliu profund familia sa iubitoare și umplând inimile numeroșilor săi prieteni de o adâncă jale.

Geni Lemény moare în floarea vieții în vârstă de 44 ani, atunci când familia sa și indeosebi băieții săi minori aveau mai mult ca oricând nevoie de sprijinul părintelui lor iubit.

Toți câți l'au cunoscut pe Geni Lemény deplâng în ei pe un prieten sincer și devotat, care pentru toți avea o vorbă

bună și un sfat prietinesc. Noi indeosebi, cei dela >Gazetă<, deplângem în ei pe sfătuitoarea distinsă și desinteresată, care în numeroasele procese politice din trecut ne-a stat în totdeauna întru ajutor cu sfaturile sale prețioase, reprezentându-ne cu energie și demnitate în câteva din aceste procese.

Depunem pe mormântul proaspăt al regretatului nostru prieten o lacrimă fierbinte și îi zicem strămoșescul: Dumnezeu să-l odihnească. Iar mult îndureratei familiei îi transmitem profundele noastre condolențe.

Inmormântarea rămășițelor pământestii va avea loc mâine, Marți, la orele 3 p. m. din casa mortuară (Str. Neagră 38) n cimitirul ev. A. B. din interiorul orașului după ritul bisericeii gr. cat.

ȘTIRI.

— 6 Septembrie v.

Dela redacția noastră s'a trimis eri următoarea depeșă la Dej: Salutăm adunarea. Dorim succese.

Redacția >Gazetei Transilvaniei<.

Intinderea holerei. Cinci șleperi ale societății >Steaua Română<, cari au încărcat benzină la Budapesta, au fost supuse carantinei la Csepel din cauză, că pe unul dintre aceste șleperi s'a constatat un caz de holeră. Șleperile sunt păzite de jandarmi.

La Budapesta s'au constatat Sâmbătă două cazuri de holeră. Este vorba de un matelot de pe vasul >Vilma< și despre un fochist de pe vasul >Szondi<. Ambii au murit eri.

La Mahaciu s'au constatat 4 cazuri nouă, dintre cari două mortale. Comitatul Komorn este de asemenea contaminat de holeră. Din diferite orașe se anunță, că s'a ivit holeră.

În comuna Tamașca s'a constatat un caz de holeră. Pădurarul Nagy de 24 ani, s'a îmbolnăvit prezentând simptomele holerei.

În vilaetul Mamuretulasis s'a constatat un deces de holeră. În vilaetul Erzerum dela 13 Septembrie s'au constatat 22 de cazuri de holeră, dintre cari 11 urmate de moarte.

În ultimele 24 de ore s'au produs în Rusia 47 de cazuri și 21 de decese de holeră. Totalul bolnavilor este de 583.

Medicul primar Dr. Alfred Jekelius s'a reîntors și și-a reluat activitatea sa medicală.

Reuniunea meseriașilor și comercianților din Sebeș și jur >Andreișana< invită la reprezentațiunea, care va aranja o Miercuri în 21 Sept. n. a. c. (ziua de nașt. sf. Mariei) în sala cea mare dela hotelul >La leul de aur< din Sebeșul săsesc. Se va juca piesa >Logocna dela Sfânt Ion<, dramă populară în 4 acte, de Augustin Szilagy.

Inceputul la 7^{1/2} oare seara precis Prețul de intrare: De persoană loc I. cor. 2.—, loc II. cor. 1.60, loc III. cor. 1.20, loc de stat cor. 1.—, galerie 80 flieri. După producțiune dans. Insignii de dans 40 flieri. Venitul curat e destinat pentru fondul zidirii bisericeii a treia din loc. Suprasolviri se primesc cu mulțămită și se vor publica.

Unsprezece nunți de aur. În comuna Morbeque. lângă Nisa, se vor serba la 22 Septembrie 11 nunți de aur. Cele 11 perechi, cari serbează 50 de ani dela căsătoria lor, au în total 1730 de ani.

Brevetarea preparatului >606<. Fabrica de medicamente din Hochstadt a cerut brevet dela oficiul de brevete din Berlin pentru preparatul medical dr. Ehrlich Hatta >606<. În cazul când oficiul de brevete îi va acorda brevetul, preparatul >Ehrlich Hatta< se va pune la vânzare peste 4 săptămâni.

Asasinatele handelor grecești. După o știre din Salonic, un ofițer turc de gendarmerie, a căzut într'o cursă și a fost ucis de focurile unei bande grecești. Urmărindu-se banda, un cordon turc a surprins-o lângă Domenikon. Ea era compusă din opt oameni. O luptă s'a început atunci: patru greci au fost uciși, iar ceilalți au putut trece granița.

Poste jăfuite. În jurul Sibiului au fost jăfuite în timpul din urmă mai multe oficii postale, anume oficiul postal din Vințul de jos, Oriat și Săsciori. Din comuna Săsciori spărgătorii și-au apropiat 1700 cor. Zilele trecute spărgătorii și-au încercat norocul cu jăfuirea postei din Teiuș, dar de astă-dată au fost prinși. Erau doi, Papp Miklós, lăcătuș și Miklós Iános, care e proprietar la patru case din Cluj.

Experimente cu aeroplane în Ungaria. Ministrul comun de războiu a luat dispoziția să se facă și în Ungaria experimente cu aeroplane militare. Se crede, că aceste încercări vor începe la sfârșitul toamnei pe câmpia dela Rakos unde a avut loc meetingul de aviațiune.

Muzica la promenadă. Măne, Marți la orele 5^{1/2} muzica orașului va cânta la promenada de jos.

ULTIME ȘTIRI.

Sofia, 19 Sept. Agenția telegrafică bulgară desminte știrile despre existența holerei în Bulgaria. În nici o parte a Bulgariei nu s'a constatat nici un singur caz de holeră.

Constantinopol, 19 Sept. Tribunalul militar din Salonic a condamnat la moarte pe 5 Bulgari, cari au luat parte la mișcarea revoluționară.

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Succesorii.

Redactor respons: Ioan Spuderoa.

dinpotriva un fapt dureros din cale afară, care ni-se prezintă ca o problemă simptomatică pentru starea noastră etnică și culturală.

Când la începutul anului 1875 a venit, ca un fulger de durere vestea, că baronul Popp, a încetat din viață, fiori de groază au străbătut prin toate inimile românești pretutindenea, așa, încât bătrânul străjer al sorții neamului, gazetarul George Barițiu, ca și un nou psalmist, nu putu să-și înădușe acest tipet de durere:

„Până când Dumnezeu al părinților noștri, greutatea mâinii tale peste noi? Până când răurile de lacrimi să nu se mai șteargă de pe fețele noastre?”

Iar când acest înțelept îndrumător al vieții noastre, la vârsta de 80 de ani, își încheie istoria sa pe cele din urmă două sute de ani, el își cernește în jale cea din urmă pagină a scrisului său și cu limbă de moarte ne leagă de suflet, ca să păstrăm vie pomenirea bărbatilor adevărați patrioți, cum a fost el, ca astfel urmașii să-i aibă de pildă vie pentru viața lor. Și ce a urmat totuși.

Doamnelor și Domnilor! Înainte cu câteva zile toate privirile alor noștri erau îndreptate spre Reghinul săsesc, iarăși un centru modest dar important, ca și Dejul, în părțile nordostice ale Țării noastre. În secolul din jos al Reghinului pe un plai ridicat se înalță frumos biserica românească, de a cărei întemeiere este legat numele neuitatului protopop Petru Maior de Dicio-Sân-Mărtin. În jurul acestei biserici, umbrită de pomi și de frumoase amintiri ale unor lupte titanice, sunt mai multe cripte ale unor familii de vechi comer-

cianți bogați. Printre ele, de o parte este o criptă mare, bătută de ploii și de soare, cu părății în rugină și în părăgină, care îți atrage luarea aminte. Din sus are o tablă de marmoră cu inscripție, iar din jos o ușe scundă, îmbrăcată în fier greu și floros, feștit în negru. În aceasta criptă a familiei Oltean, zace spre odihnă de veci și fostul al doilea președinte al Asociațiunii, baronul Vasile L. Popp; și aici o tablă comemorativă, nici un singur semn, nici o singură literă nu ne indică nimica despre acest fapt! Mulți fruntași Români, din apropiere și din depărtare vor fi văzut din prilejul adunării fondului de teatru biserica lui Petru Maior, precum și cripta de lângă ea, fără să-și fi adus măcar aminte de acel bărbat, pe care la timpul său Românii îl plâneau, ca pe un >Prometeu Român< și ca pe >athletul apărător al dreptului și dreptății<.

Iată de ce am ținut, ca din prilejul acesta, când am însărcinarea secțiunilor științifice literare de a ocupa acest loc, să Vă întrețin nițel asupra bravului nostru președinte, baronul Popp, pe care l'am îngropat a doua oară în mormântul uitării, mormânt cu mult mai greu și mai floros și pentru unii și pentru alții, decât mormântul rece de țarină, împrejmuit de o caldă pomenire.

Să nu Vă așteptați însă, rogu-vă la o biografie amănunțită științifică. Timpul prea scurt, ce l'am avut, într'un sezon mai potrivit pentru recreare decât pentru muncă încordată, — nu mi-a permis așa ceva, și doar nici prilejul acesta solemn nu e acomodat pentru astfel de studii rezervate unor volume largi și cuprinzătoare, lucrate pe indelete, pe cari le așteptăm

dela viitor. Permiteți-mi însă ca în câteva schițe fugitive să arăt, pe scurt, ca într'o grabire, chipul vieții și ființii celui ce a fost Baronul Vas. L. Popp.

* * *

Vasile Popp se născu în satul Berind în comitatul Clujului tocmai în ziua nașterii Domnului 1818 st. v. (6 Ian. n. anul 1819) și era fiul preotului Ananie și soției sale Maria, oameni de aleasă viață românească, cari se puteau lauda și cu o veche nemeșie. Berindul e și astăzi unsat ferit, care poartă însă neschimbat tipul satelor de câmpie. Două uliți înfundate prin văgăunile dealurilor să iutălcesc sub o coină înaltă, deasupra căreia, din mijlocul prunetului des, se ridică bisericuța de lemn cu o tură ascuțită ca o suliță străjuitecare, ce poartă o cruce în vârf. Din jos de grădina bisericii este curtea parochială, în mijlocul căreia o casă modestă de lemn, care este azi, prin îngrijirea despărțământului Cluj al Asociațiunii însemnată cu o marmoră comemorativă, spunând că aci s'a născut baronul V. L. Popp.

Încolo Berindul acesta n'are nimic deosebit, decât poezia aceia, proprie tuturor satelor noastre, care ni-se vâra în suflet din fragedă copilărie, de ne face să ne alipim cu atâta dragoste de toate războaiele ce se resfață în soare, și al căror farmec îl sorbim deodată cu aerul hrănitor. Această poezie a satului natal pare că a învățuit curând și sufletul micului băiețel al părintelui Ananie, de care numai cu greu s'a despărțit, când a trebuit să iee calea școalelor străine, la 18:7. Învățăturile și le-a început și le-a sfârșit, aproape toate câte se puteau, în Cluj la călugării

piariști, cari pe mulți învățați de ai noștri i-au călăuzit pe cărările științelor. După absolvirea gimnaziului, învăță în Cluj și drepturile, cum se învățau pe atunci și ar fi putut, între alte împrejurări să-și facă curând o carieră. Nu se știe însă prin ce întâmplări tinărul Vasile fu primit între clerici și trimis la Viena în seminarul, numit al >Sfintei Barbara< unde în curs de 4 ani absolvă și teologia. În cursul acestor patru ani el n'a mai văzut Berindul ci s'a adâncit în toate disciplinele teologiei, cari formează caracterele cele ma pregnante. Zările cunoștințelor sale se vor fi lărgit, cât ceriul și pământul, și inimii se va fi umplut de dragostea bisericeii celei vii, pe care o alcătuiesc toți creștinii cari sunt chemați cu adevărată egalitate și frățietate să se desăvârșască și să-și lăcreze mântuirea. Dar în mijlocul acestor preocupățiuni înalte el nu-și uita de Ardealul său, de satul său și de cercul modest al familiei din Berind, care abea mai putea aștepta să treacă anii. Surorile lui cântau necontentit de dorul lui: >Versul Vasilichii, când au fost în Beciu<:

Treceți ani nu zăboviți
Frățu-nost nu l'opriți
Oh! că doru ni-i de el!

În tot anul treacă doi
De grab să vie n'apoi
Și mai treacă cei doi iară
Să mai vie n-trasta țară
Oh! că doru-ni-i de el.

(Va urma.)

D^r. EUGEN DE LEMÉNY

Advocat și membru al congregațiunii comitatului Brașov,
a încetat din viață în 18 Septembrie n. 1910 în etate de 44 ani.

Despre această mare și ireparabilă pierdere, care ne-a încercat atât de greu, incu-
noștiințăm cu inima cernită toate neamurile, prietenii și cunoscuții.

Rămășițele pământești ale scumpului nostru defunct se vor înmormânta *Marti*
în 20 Septembrie n., la orele 3 p. m., din casa mortuară (Strada Neagră No. 38) în
cimitirul ev. A. B. din cetate după rital bisericeii gr. cat. române.

Brașov în 19 Septembrie n. 1910.

Familia întristată.

Rugăm a nu se condola.

Un Magazin mare
este
DE INCHIRIAT
strada Porți, No. 8

O profesoară franceză
diplomată dă oare delimba francesă, even-
tual și la locuința elevilor.
Informații mai de-aproape se pot lua deo-
camdată la Villa Bologa, Șirul cetățuii,
Nr. 9. dela 10—12 a.m. și dela 2—4 oare p. m.

!! Frate Picadelli !!

Azi neîntâlnim

la

Restaurant

SUCIU

pe Promenadă.

Banca Națională a României.

Situațiune sumară.

1909		1910	
29 August	Activ:	21 August	28 August
131.148.895	93231395 Reser. metal. aur 110343283	152.498.618	156.246.283
	37917500 " Trate aur 45903000		
251.885	Argint și diverse monede	382.884	321.907
77.251.054	Portofoliu Român și străin.	103.467.344	106.776.738
83.502.731	*Impr. pe efec. publice 14542900	29.932.304	30.058.295
	" " " în cont-curent 15515395		
11.999.924	Efectele Capital. Social	11.999.924	11.999.924
15.093.086	Efectele fondului de rezervă	14.720.535	14.720.535
3.151.121	Efect. fond. de amort. imob. și mater.	3.107.121	3.107.121
5.982.028	Imobile	6.001.378	6.001.378
705.739	Mobilier și Mașini de Imprimerie	714.018	714.018
339.788	Cheltueli de Administrațiune	285.482	295.744
111.193.895	Depozite libere	116.800.795	116.109.895
30.658.875	Conturi curente	31.050.133	31.915.393
59.862.902	Conturi de valori	51.913.338	55.028.159
481.141.923		522.972.874	533.295.895
	Passiv:		
12.000.000	Capital	12.000.000	12.000.000
26.727.618	Fond de rezervă	28.421.362	28.421.362
3.992.572	Fondul amortis. imob. și material	4.248.750	4.248.750
297.796.400	Bilete de Bancă în circulațiune	327.052.480	339.721.160
2.237.648	Profituri și pierderi	2.341.543	2.341.543
714.274	Dobânzi și beneficii diverse	660.091	755.827
111.193.895	Depozite de retras	116.800.795	116.109.895
26.474.516	Conturi diverse sold	31.417.853	29.696.858
481.141.923		522.972.874	533.295.395
	Scemptul 5%		
	* Dobânda 5½%		

Recomandăm cetitorilor ziarului nostru, Magazinul de haine
și Confecțiuni de dame

I. ASCHER

Brașov, Strada Inului Nr. 26.

unde pot cumpăra de superioritate constatată
haine pentru bărbați, băeți și copii, asemenea
și pentru dame și fetițe: **Jachet**, **Costume de**
dame, **Foi**, **Hatur**, **Bluz**, **Jupoane** etc.

Recomandăm Onoraților părinți, ca la începu-
tul semestrului școlar haine de copii și fetițe
să le cumpere numai dela

Magazinul ASCHER,
Brașov, Târgul Inului 26.

Comande cu posta se efectuează complet
cu rambursă.

Când se comandă, notați lățimea peptului, co-
loarea stofii și cam cu ce preț.

1148,5—100.

Pentru ce nu convine se dau banii îndărăt.

MOȘIE DE VÂNZARE

O moșie în estensiune de 600 jugăre
caută: cu edificile economice necesare, pă-
mântarător excelent și aflătoare în de-
părire de 17 km. de la Reghiaul săsese,
e de vânzare în întregime sau în părți,
cu preț foarte convenabil, în condiții de
plăți favorabile. Informații mai de aproape
că *Ernst Mihály, în Nagyterese, via Körte-*
kapu, comit. Mureș-Torda.

O societate de asigurare bine
cunoscută, caută

ACHIZITORI CAPABILI.

Isvor de câștig rentabil și pentru
alte persoane municioare și solide, ca
venit lateral.

Oferte sub „Asigurare“ la ad-
ministrațiunea acestui ziar.

1-4